

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

โลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสังคมแห่งความก้าวหน้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยี จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องสร้างและพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะ มีความพร้อมที่จะขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาประเทศ การมีแหล่งเรียนรู้ที่ดีและเพียงพอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น การจัดอันดับการศึกษาของไทย อยู่ในอันดับที่ดีขึ้น บุคลากรทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาของประเทศบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ฉะนั้นผู้ที่เป็นครูจำเป็นต้องมี วินัย คุณธรรมและจิตสำนึกของความเป็นครูอยู่ในจิตใจ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชนและสังคมได้ สำหรับข้าราชการครู ผู้ช่วยเป็นพลโลกและเป็นพลังสำคัญในกระบวนการทางการศึกษา สร้างสรรค์และพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป แต่ตัว ข้าราชการครูผู้ช่วยจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านคุณวุฒิ คุณธรรม กระบวนการเรียนการสอน ในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อถ่ายทอดให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำกระบวนการเรียนการสอนไป ใช้ในชีวิตประจำวัน

การนิเทศการสอนเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายของการนิเทศคือ การปรับปรุงกระบวนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครู ที่ส่งผลโดยตรงต่อผล การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยการนิเทศช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความรู้ และการฝึกฝนปฏิบัติ ด้านการพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ การใช้และการสร้างสื่อนวัตกรรม ด้านการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียน การสอนหรืองานในวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ตามเป้าหมาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2, ม.ป.ป. : หน้า 1-2)

การนิเทศแบบร่วมมือเป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศและครูร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยกัน โดยเปิดโอกาสให้ครูได้เลือกวิธีการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยตนเอง การร่วมมือเป็นทักษะ ที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด การให้และการรับข้อมูลป้อนกลับ รวมถึงการนำความรู้ ไปประยุกต์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด การร่วมมือจึงเป็นทักษะการเรียนรู้ที่ช่วยให้การเรียนรู้ และการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนให้ครูได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นจะทำให้ครูได้พัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ การคิดไตร่ตรอง การยอมรับนับถือบุคคลอื่น การชื่นชมความสำเร็จของกลุ่ม และพัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นที่จะช่วยให้ครูสามารถ

พัฒนาการสอนและการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพได้ การนิเทศแบบร่วมมือจึงเป็นการนิเทศทางเลือกสำหรับการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการสอนและการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการนิเทศในศตวรรษที่ 20 เป็นการนิเทศที่เน้นการชี้แนะ ประเมินผล การควบคุม การฝึกอบรม การนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ และการถ่ายทอดข้อมูลและความรู้ของผู้นิเทศ ส่วนการนิเทศในศตวรรษที่ 21 เป็นการนิเทศที่เน้นการร่วมมือกัน การชี้แนะ การช่วยเหลือ การเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ การสร้างวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ จะเห็นได้ว่า การนิเทศในศตวรรษที่ 21 ผู้นิเทศจำเป็นต้องใช้ความสัมพันธ์แบบร่วมมือ การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม การฟังและการปฏิบัติเพื่อสะท้อนคิด การนิเทศแบบร่วมมือโดยใช้การสะท้อนคิดของชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเป็นการนิเทศที่ใช้กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องของครูและนักการศึกษาในวงจรร่วมกันตั้งคำถาม และการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยส่งเสริมให้ครูกิจวิเคราะห์ด้วยหลักการและเหตุผล รวมทั้งการทบทวนและสะท้อนการทำงานของตนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เกิดความคิดและมุมมองใหม่ ๆ และหากวิถีในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2, ม.ป.ป. : หน้า 3-15)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community (PLC)) เป็นกลยุทธ์ในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ มีพัฒนาการมาจากกลยุทธ์ระดับองค์กร ที่มุ่งเน้นให้องค์กรมีการปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มพัฒนาจากแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปรับประยุกต์ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและการเรียนรู้ร่วมกันในทางวิชาชีพ ที่มีหน้างานสำคัญคือ ความรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันเป็นสำคัญ หลายพื้นที่ได้นำแนวทางของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยเฉพาะช่วงแห่งการปฏิรูปการศึกษาของแต่ละประเทศ จากการศึกษาหลายโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาดำเนินการในรูปแบบ PLC พบว่าเกิดผลดีทั้งวิชาชีพครูและผู้เรียนที่มุ่งพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นปัจจัยและเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มครู นักการศึกษา การนิเทศที่ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งจะตอบสนองความต้องการของครูและโรงเรียน เพราะเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายได้ตั้งวงสนทนาเปิดประเด็น วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการอย่างตรงไปตรงมา จนนำมาสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจร่วมกัน เกิดชุมชนที่สร้างผู้นำร่วม ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วระดมความคิดหาทางแก้ไข ปัญหาหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

การสื่อสารข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างต้นทางและปลายทาง โดยที่ใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเชื่อมต่อกันด้วยสื่อกลางชนิดใดชนิดหนึ่ง การสื่อสารเพื่อส่งข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร หนังสือพิมพ์ ซึ่งในยุคคอมพิวเตอร์เกิดการสื่อสารข้อมูล (Data Communication) และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Computer Networks) การสื่อสารข้อมูล (Data communication) หมายถึง การแลกเปลี่ยนของข้อมูลในลักษณะของ “0” และ “1” ระหว่างอุปกรณ์สองอุปกรณ์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ คือ ระบบการเชื่อมโยงระหว่างคอมพิวเตอร์ ตั้งแต่สองตัวขึ้นไป

เพื่อให้ระบบสามารถทำการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างกันได้ ประโยชน์อย่างหนึ่งของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบเดิมก็คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้แบบมีการโต้ตอบและเป็นแบบเห็นจริง อันจะเอื้ออำนวยให้เข้าใจแนวความคิดที่ซับซ้อน และได้รับข้อมูลความรู้อย่างถูกต้องมากกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากว่าการศึกษาในหลายสาขาวิชานั้นต้องการการอบรมที่ให้เห็นเสมือนเป็นการทำงานจริง คือมีการโต้ตอบและแสดงผลโดยภาพกราฟิกที่มีคุณภาพดี หรือภาพเคลื่อนไหว รวมถึงการมีแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ของตนเอง ระบบการเรียนการสอนแบบ e-Learning เป็นส่วนหนึ่งของการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งสื่อแบบ offline , online หรือ web-based หรือแม้แต่ผ่านเครื่องใช้ไฟฟ้าหลาย ๆ ชนิด เช่น โทรศัพท์ วิทยุ เทป ซีดีรอม หรือแม้แต่โทรศัพท์มือถือที่ต่อเชื่อมกับอินเทอร์เน็ตได้ รวมถึงการติดต่อผ่านระบบดาวเทียมที่ไม่ได้มีการพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือ ทำให้การปรับปรุงแก้ไขทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว (วิชัยชัยรินทร์, 2558 : หน้า 3-5).

การนิเทศผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นกระบวนการนิเทศการศึกษาโดยผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยประยุกต์ใช้ระบบของ Google Classroom มาดำเนินการเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศอีกด้วย จะทำให้ครูผู้ช่วยที่รับการนิเทศจะสามารถสร้างกระบวนการจัดการความรู้ได้อย่างรวดเร็ว สะดวก ทันสมัย และประหยัดเวลาและทรัพยากร

จากแนวคิดหลักการข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ ศึกษาผลการพัฒนาครูด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ครูผู้ช่วยผู้รับการพัฒนา ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทบทวนไปพร้อมกันได้ทุกที่ทุกเวลา การนำแนวทางการนิเทศติดตามผลการจัดการความรู้ของชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community (PLC)) โดยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของครูผู้ช่วย สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จะช่วยให้ครูผู้ช่วยพัฒนางานวิชาการ พัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ครูผู้ช่วยที่บรรจุใหม่จะได้รับประสบการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นการพัฒนาวิชาชีพและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาแนวทางการนิเทศติดตามผลการจัดการความรู้ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) โดยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของครูผู้ช่วย สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
2. เพื่อประเมินแนวทางการนิเทศติดตามผลการจัดการความรู้ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) โดยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของครูผู้ช่วย สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้แนวทางการนิเทศติดตามผลการจัดการความรู้ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) โดยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของครูผู้ช่วย สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2

2. ได้ทราบผลการประเมินแนวทางการนิเทศติดตามผลการจัดการความรู้ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) โดยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของครูผู้ช่วย สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 สถานศึกษาในสังกัด 106 โรงเรียน จาก 6 อำเภอ ดังนี้ อำเภอขลุง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาคิชฌกูฏ จำนวน 1,254 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 สถานศึกษาในสังกัด 67 โรงเรียน จาก 6 อำเภอ คือ อำเภอขลุง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาคิชฌกูฏ คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเกณฑ์ในการเลือกครูผู้ช่วยที่บรรจุเข้ารับราชการ ไม่เกิน 2 ปี จำนวน 177 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การนิเทศแบบร่วมมือ หมายถึง การนิเทศที่เน้นการร่วมมือกัน การชี้แนะ การช่วยเหลือ การเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การสร้างวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้

ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community - PLC) หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกัน ของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีม เรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน กับผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

การสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ นิเทศติดตามผลการจัดการความรู้ ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งสื่อแบบ offline , online หรือ web-based หรือแม้แต่ผ่าน อุปกรณ์สื่อสาร หลาย ๆ ชนิด เช่น โทรศัพท์ วิทยุ เทป ซีดีรอม หรือแม้แต่โทรศัพท์มือถือที่ต่อเชื่อมกับอินเทอร์เน็ตได้ รวมถึงการติดต่อผ่านระบบดาวเทียมที่ไม่ได้มีการพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือ ทำให้การปรับปรุงแก้ไขทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

ประเมินแนวทางการนิเทศ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่สังเคราะห์จาก การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสอบถามความต้องการ เพื่อได้แนวทางการนิเทศติดตามผลการจัดการความรู้ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ

โดยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของครูผู้ช่วย การประเมินแนวทางการนิเทศ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ ด้านชุมชนแห่ง การเรียนรู้วิชาชีพ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ได้จากการสังเคราะห์ขั้นตอน กระบวนการ เอกสารของหน่วยงาน แนวคิด ทฤษฎี แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ; ทองใบ ทองมาก (2555) ; วนิดา ภูวิชัย (2562) ; วิจารย์ พานิช (2555) ; วิชัย ชัยรินทร์ (2558) ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 2 (ม.ป.ป.) ; Dale, E. (1996) ; DuFour, R., Eakey, R., & Many, T. (2006) ; Glickman, C.D. (1985) ; Thompson, S. C., Gregg, L., & Niska, J. M. (2004)

